

ВПЛИВ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ІЗ ЗАГОТІВЛІ ТА ПЕРЕРОБКИ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР НА МЕТОДИКУ ТА ОРГАНІЗАЦІЮ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

© Луцюк І.В., 2011

Рациональна організація бухгалтерського обліку на підприємстві є необхідною передумовою успішної фінансово-господарської діяльності, оскільки забезпечує органи управління своєчасною та достовірною інформацією, необхідною для аналізу, контролю і прийняття ефективних управлінських рішень. Підприємства із заготівлі та переробки зернових культур займають вагому позицію у складі агропромислового комплексу України та забезпечують населення життєво необхідною продукцією. Бухгалтерський облік хлібоприймальні та зернопереробні підприємства повинні вести у відповідності до діючих Положень (стандартів) бухгалтерського обліку і галузевих нормативних документів, враховуючи, при цьому, особливості організації та технології виробництва.

Специфічними особливостями виробництва на підприємствах із заготівлі та переробки зерна є те, що тут, здебільшого, спостерігаються значні сезонні коливання обсягу сировини, яка надходить від господарств-виробників. У цей період збільшують тривалість робочої зміни працівників чи встановлюють двозмінну роботу і виплачують надбавки за понадурочну роботу або преміальні при роботі в другу зміну. Внаслідок цього виникають відхилення від нормативів витрат на оплату праці.

Хлібоприймальні підприємства здійснюють одночасно декілька взаємопов'язаних видів діяльності, зокрема: заготівлю зернових культур за дорученням державних органів; закупівлю зерна для перепродажу та переробки; надання послуг зі зберігання зерна на складах; послуги з сушіння, очищення та відвантаження зерна; виробництво борошна та іншої продукції із власної та давальницької сировини. В одних і тих же самих складах зберігається зерно, що обліковується як: запаси державного резерву; зерно на зберіганні, що надійшло від клієнтів; зерно для виробництва борошна; зерно, як давальницька сировина; зерно та продукція із нього, призначені для продажу.

Побудова обліку витрат на комбінатах хлібопродуктів може мати два варіанти. Перший передбачає відокремлення обліку витрат заготівельних підприємств у складі комбінатів як самостійної галузі діяльності, а другий - передбачає облік витрат заготівельної діяльності як першого етапу виробничої діяльності з придбання матеріальних запасів для подальшої переробки на готову продукцію.

Технологія зберігання зернових культур та продукції їх переробки ускладнює розподіл витрат за видами діяльності, тому що ці операції одночасно виконуються з використанням одного й того ж обладнання та одними й тими ж працівниками, що використовують як власні запаси елеватора, так і давальницьку сировину, прийняту від замовників.

Що стосується процесу переробки зерна, то його характерною особливістю є виготовлення декількох видів продукції: основної і супутньої. Так, при виробництві борошна виготовляється борошно вищого гатунку, I, II, III гатунків, висівки та відходи. Тому виникає проблема розподілу комплексних статей витрат між спільно виготовленими продуктами.

У зернопереробному виробництві досить значну питому вагу мають виробничі відходи, тому одним із основних завдань організації обліку на комбінатах хлібопродуктів є виявлення і правильне визначення впливу величини зернових відходів на формування собівартості продукції. Повне

оприбуткування відходів та їх подальше ефективне використання безпосередньо впливають на кінцевий фінансово-господарський результат діяльності зернопереробного підприємства. Крім того, на хлібоприймальних та зернопереробних підприємствах є можливість визначати фінансові результати в розрізі окремих видів діяльності, зокрема: зберіганні зерна; виробництві борошна, круп і комбікормів; оптовій і роздрібній торгівлі, реалізації продукції власних підсобних господарств та наданні послуг обслуговуючими виробництвами.

У зв'язку з галузевою специфікою, підприємства із заготівлі та переробки зернових культур повинні вести облік зерна та продуктів його переробки у відповідності до «Інструкції про ведення обліку й оформлення операцій із зерном та продуктами його переробки на хлібоприймальних та зернопереробних підприємствах» [1]. На методику та організацію обліку діяльності хлібоприймальних та зернопереробних підприємств впливають також окремі положення Закону України — «Про зерно та ринок зерна в Україні» від 04.07.2002 р. № 37-IV і «Технічний регламент зернового складу», затверджений наказом Міністерства аграрної політики України від 15.06.2004 р. № 228.

Комбінації хлібопродуктів для документування господарських операцій повинні використовувати типові форми первинних документів, що рекомендовані Міністерством аграрної політики та продовольства України у 2011 р. Такі форми повинні застосовуватися за операціями з обліку хлібопродуктів, враховуючи їх якість, для обліку насіннєвого зерна, для обліку промислового виробництва, для обліку тари, для обліку робіт і матеріалів із знезараження хлібопродуктів та для проведення інвентаризації.

Науковцями Одеської національної академії харчових технологій у 2004 році було розроблено Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції підприємств борошномельно-круп'яної та комбікормової промисловості, якими керуються у своїй діяльності лише дочірні підприємства ДАК — «Хіб України» та підприємства Держкомрезерву [2]. Отже, говорити про потребу у розповсюдженні даного документу і для інших підприємств із заготівлі та переробки зернових культур Мініагрополітики України нелогічно, тому що названий документ у застарів і не відповідає вимогам Податкового кодексу України щодо порядку обліку витрат і калькулювання собівартості продукції.

Отже на методику та організацію обліку підприємств із заготівлі та переробки зернових культур істотно впливають галузеві організаційно-технологічні особливості, а саме: організаційна й виробнича структура підприємства; значна залежність між видами діяльності; наявність комплексних витрат, що підлягають розподілу між основною та супутньою продукцією; наявність власної та давальницької сировини; сезонні коливання обсягів сировини; значна питома вага зворотних відходів. Усі наведені особливості хлібоприймальних та зернопереробних підприємств потрібно брати до уваги при розробці методики та організації обліку, адже саме від ступеня їх застосування залежить якість та достовірність інформації, сформованої в системі бухгалтерського обліку підприємств досліджуваної галузі.

1. Інструкція про ведення обліку й оформлення операцій із зерном і продуктами його переробки на хлібоприймальних та зернопереробних підприємствах, затверджена наказом Міністерства аграрної політики України від 13.10.2008 № 661 2. Відоменко І.О. Сучасні проблеми планування та калькулювання витрат в зернопереробній промисловості / І.О. Відоменко // Економіка харчової промисловості. — 2011, № 2. — С. 27-34 3. Вишнева М.А. Особенности учета на зерноперерабатывающих предприятиях / М.А. Вишнева // — «Бух». Приложение «Учет в производстве». — 2003, № 3 4. Сопко В.В. Бухгалтерський фінансовий та внутрішньогосподарський облік в галузях системи переробної промисловості АПК (на основі національних стандартів) / За ред. В.В. Сопко, О.В. Бойко. — К., 2001 — 514 с.